

pa malo stripa in detektivk najbolj primerna sadna solata, ki naj bi šla v tek mladim ljudem; z njo da ji lahko najbolj neprisiljeno pretihotapimo še nekaj življenjskih modrosti in aktivističnih pilul? Kdaj se bomo znebili bojazni, da nas prilagajanje splošnemu okusu najbolj zavaruje pred očitkom ožine, kar je zlasti izzvenelo iz diskusije o urejanju Mladine s strani njenih sedanjih urednikov in iz diskusije o oddajah mladinskih TV klubov?

Kdaj bomo prišli do te pameti, da ni vzroka za zaskrbljenost in ogorčenje, če mlad človek v slabem trenutku napiše še slabši pamflet, v katerem neuravnovešeno in prenapeto izpostavi posmehu nas, našo družbo in našo moralo, ker je to izraz njegove prizadetosti? Da pa je nevarno in zaskrbljujoče širjenje take idolatrije, ki izpričuje pomanjkanje vseh resničnih vrednot, duhovno praznino, brezperspektiven, ciničen in pozerski odnos do življenja in odsotnost vsake resnične prizadetosti.

Kdaj bomo začeli resno razmišljati o vzrokih in posledicah tega neveselega stanja: brezobzirno do sebe in z vso odgovornostjo do jutrišnjega dne?

V l a d o V o d o p i v e c

ČESA JE KRIVA IN ČESA NI KRIVA SPOMENISKOVARSTVENA SLUŽBA. »Halo! Je tam republiški zavod za spomeniško varstvo? Tukaj ta in ta...«

Ni mu bilo treba praviti, s katerega foruma telefonira. V tem našem ljubem mestu se tako dobro poznamo, da bi bilo res odveč pripovedovati, v imenu koga govori.

»Kaj ga pa lomite? Zakaj ste pustili, da so z novo športno halo in drugimi napravami tam okrog Cekinovega gradu pokvarili parkovno okolje spomenika?«
»Ne boš verjel, da spomeniške službe nihče ni vprašal o tem in da o lokaciji športne hale tudi na zborih volilcev tamkajšnje volilne enote nisem niti privatno kot občanka slišala nikoli nobene besede.«

»Kaj pa če vam bodo podrl Cekinov grad?«

»Kdo ga bo podrl in po čigavem nalogu? Ne silim te k prebiranju starih spomeniškovarstvenih zakonov, svetujem pa, da predihaš vsaj Temeljni zakon o varstvu kulturnih spomenikov, ki je veljaven od 15. marca 1965. Dovolj je kratek, ne bo ti vzel preveč časa!«

»Kar povej mi raje, kaj določa! Nimam časa za prebiranje Uradnih listov!«

»Kako pa to, da imaš čas za intervencijo? Si pa že na takem mestu, da bi bilo prav, če bi se o spomeniškovarstvenih pravicah in dolžnostih poučil vsaj iz Uradnega lista!«

»Sem slišal, da se urejajo v Cekinovem gradu nove razstavne dvorane. Je kaj resnice na tem?«

»Je, tudi naši restavratorji so na delu. Pod beležem in mlajšimi preslikavami v balkonski dvorani so odkrili lepe freske iz rokokoja. S tem bo grad tudi po umetnostnozgodovinski plati precej pridobil.«

»Me veseli, le bolj odločni bodite!«

— Z dvema konservatorjema in docentom ljubljanske univerze smo se sredi februarja tega leta udeležili seje na občinski skupščini v Novi Gorici, kjer smo govorili o novi funkciji gradu Branika. Tu se namreč konservatorska dela bližajo koncu in gostinci, ki so se načelno odločili za hotel in restavracijo, so

vsklajevali svoje potrebe z načrti spomeniškovarstvene službe. Ko je stekel pogovor o denarju in kreditih, so se nam misli počasneje utrinjale, tu in tam celo zastale in v zadregi smo segli po Primorskih novicah, ki so ležale na sejni mizi. Na vidnem mestu smo zagledali članek, ki je obveščal slovensko javnost, da je spomeniška služba dobila 90 milijonov za ureditev kinodvorane v Ajdovščini, kjer se je pred dvajsetimi leti sestala prva slovenska vlada. Nihče od navzočih ni vedel nič o tem in takoj po zaključeni seji smo se odpeljali v Ajdovščino pogledat, kaj je na stvari. Kinodvorane ni bilo več, podrli so jo do tal. Na njenem mestu gradi občina novo poslopje. Čeprav je bila dvorana zaščiten kot spomenik NOB in je njen imetnik — ajdovska občina — bila po zakonu dolžna spomenik vzdrževati in obveščati spomeniškovarstveno službo o vseh spremembah in potrebnih posegih na njem, tega ni storila. Nasprotno! Ko smo zadevo preiskovali in ko so arheologi obstopili izvajalce na gradbišču, kjer so pri izkopu temeljev za novo poslopje naleteli na arheološke najdbe, so bili deležni s strani predsednika občine precej krepkih in pikrih pripomb. Kljub neljubeznivemu sprejemu so strokovnjaki vztrajali, sondirali teren, dokumentirali in zaščitili vsaj rimsko najdišče. Kar je bilo v zemlji, so rešili, kar je bilo nad njo, je uničeno. Lokacijsko in gradbeno dovoljenje za podrtje in novogradnjo sta bili izdani protizakonito, manjkalo je namreč spomeniškovarstvenih organov, ki imajo na arheološkem rezervatu, kjer je stal vrhu tega še spomenik NOB, prvo besedo.

— V dopoldanskih urah se v nevzdržnih pogojih gnetejo v zavodu konservatorji in najrazličnejše stranke, med katerimi je skoraj vsak dan tudi kateri od univerzitetnih profesorjev ali članov SAZU, da^a o tujih strokovnjakih, ki pa so k sreči le redkejši, sploh ne govorim! Ni miru pri nas, tudi sodelavci, ki nimajo obiskov, so pri delu deset in desetkrat moteni. Na hodnike se ni mogoče umakniti, ti so namreč natrpani z materiali, ki so potrebni za restavriranje v ateljeju, ostane prosta le še ulica.

Pa se zgodi, da zaide v zavod tudi kak projektant novih objektov našega časa. Pred tedni je prišel med takimi tudi eden iz ljubljanskega projektivnega biroja. Z beležnico v roki je vljudno zaprosil za seznam spomenikov v tem in tem mestu. Na vprašanje, zakaj to potrebuje, je povedal, da je občinska skupščina naročila biroju izdelavo urbanističnega načrta, da mu je seznam nujno potreben, ker mora načrt oddati čez 3 dni. Ker se mudi, je želel, da bi mu spomenike kar zdiktili, da jih bo v načrtu zaznamoval in zaokrožil kot spomeniški rezervat. Ko smo ga vprašali, kako dolgo je delal ta načrt, je odgovoril: 3 leta.

Tri leta za urbanistični načrt, nekaj ur pa za vrisanje nekakšnih spomeniških rezervatov brez resne obravnave, brez načrtov za sanacijo in spomeniško ureditev, brez programa, ki bi jih vključeval v novo življenje! Imenitni načrt bo rodil nekaj stolpnic in nekaj podrtij s podganami. Ali bo spet kriva spomeniškovarstvena služba?

Mica Černigoj